

Martina Ožbot

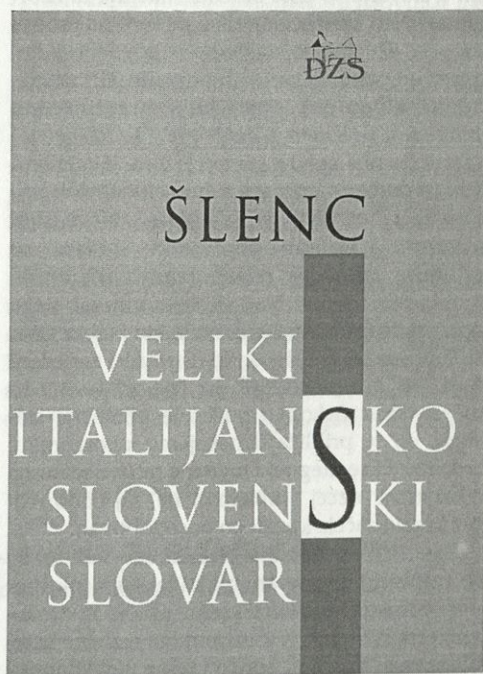
Sergij Šlenc

Veliki italijansko-slovenski slovar

Uredil Branko Madžarevič. Ljubljana: Založba DZS, 1997;
v knjižni in elektronski različici (CD ROM)

Veliki italijansko-slovenski slovar Sergija Šlenc-a, znanega italianista in prevajalca, je pomembna prelomnica v italijansko-slovenskem slovaropisju, ki je doslej v svoji sicer dolgi in sprva na videz morda obetavni zgodovini – če pustimo ob strani Megiserjevi večjezični slovarski deli, lahko njegov začetek postavimo v leto 1607, ko je v Vidmu izšel *Vocabolario italiano e schiauo* Gregoria Alasia da Sommaripe – dosegalo razmeroma skromne uspehe. Seveda obstaja tudi nekaj izjem, kakršni sta na primer slovar paronimov *Lažni prijatelji/I falsi amici* (1994) in frazeološki slovar *Dve muhi na en mah/Due piccioni con una fava* (1995) zamejske avtorice Diomire Fabjan Bajc. Toda gre za specializirana slovarja, ki zadevata posebne vidike slovensko-italijanske leksikografije. Šlencov slovar pa spada med splošne italijansko-slovenske slovarje in je med njimi zares prvo delo, ki je dovolj obsežno, zanesljivo in sodobno, da lahko zadovolji današnje uporabnike, pa naj gre za študente romanistike ali prevajalstva, poklicne prevajalce, druge strokovnjake, ki se z italijanščino ukvarjajo oziroma prihajajo z njo v stik, in za druge uporabnike. Pri sestavljanju slovarja se avtor ni mogel opirati na kakšne neposredne dvojezične modele, ker jih preprosto ni; pričo tega dvanajstletno sestavljanje *Velikega italijansko-slovenskega slovarja* vsekakor pomeni oranje ledine v italijansko-slovenski leksikografiji. Slovar je na voljo tudi v elektronski različici; ta je vsebinsko enaka klasični, papirnati, njena prednost je predvsem v tem, da ponuja številne možnosti za hitro in učinkovito iskanje izbranih enot jezikovnega gradiva.

Poleg slovarskega dela v ožjem pomenu besede so v knjigi še razlaga strukture gesel, kazalo,

uvod s kratko predstavitvijo nekaterih za uporabnika slovarja bistvenih vidikov italijanskega jezika, poglavje o italijanskem glasovju in fonetičnih simbolih, seznam uporabljenih okrajšav, na koncu pa še nekaj dodatkov (abecedni seznam italijanskih kratic s ponavadi dvojezično razlago, spregatvene paradigme italijanskih pravičnih in pomožnih glagolov, seznam italijanskih nepravilnih glagolov in preglednice z italijanskimi števnikami).

Sam slovar obsega čez osemdeset tisoč gesel. Zapisi iztočnic so domišljeni in vsebujejo infor-

macijo o mestu naglasa in včasih tudi o posameznih lastnostih izgovarjave (npr. pri naglašanih srednjih samoglasnikih, ki so lahko ozki ali široki, in pri grafemih *s* in *z* v nekaterih položajih). Ob iztočnicah stojijo različni slovnični, zvrstni in področni kvalifikatorji. Poleg kvalifikatorjev so ob iztočnicah pogoste tudi slovnične pripombe, na primer o oblikah za ženski spol in za množino pri samostalnikih in pridevniki ter o nepravilni spregatvi in o prvi osebi prezenta indikativa ednine pri glagolih.

Pomembno je, da sestavljajo korpus iztočnih leksem iz različnih socialnih in funkcijskih zvrsti. V slovarju so tako besede, značilne za zborni različico knjižnega jezika, pa tudi na primer tiste, ki jih tipično najdemo v pogovorni italijanščini oziroma v njenih pokrajinskih različicah in deloma celo v narečjih (čeprav ni vedno označeno, za katero narečje gre). To, da se slovar ne izogiba pogovornemu jeziku, je pomembno in dodatno prispeva k funkcionalnosti priročnika. Predvsem pri navajanju slovenskih ustreznice nekaterih pogovornih izrazov so avtorjeve odločitve odsev izrazito sodobnih, morda celo trenutnih ali idiolektalnih rab (tako npr. pri drugem pomenu medmeta *buonanotte*, za katerega sta kot slovenski ustreznici navedeni frazi "in mirna Bosna!" in "pa zdravo!"); to morda sicer nekoliko povečuje potencial slovarja, da se približa današnjemu uporabniku, toda hkrati se utegnejo tovrstne rešitve sčasoma izkazati za precej problematične, saj bodo najbrž kmalu začele klicati po posodobitvah.

S stališča zvrstnosti je pomembno tudi to, da so v slovarju upoštevani hkrati leksemi splošno-pogovornega jezika in leksemi, tipični za strokovni jezik različnih vrst oziroma za različne besedilne vrste in zvrsti. Spričo takšne naravnosti uporabnost slovarja vsaj deloma sega tudi na precej specializirana področja, od naravoslovnih znanosti do družboslovnih in humanističnih ved ter različnih vej umetnosti. Seveda v splošnem slovarju takšnega obsega terminološki fond ne more biti izčrpen, kljub temu pa Šlenčev delo spričo solidne izbire terminov z zelo raznolikih področij občutno blaži močno pomanjkanje temeljitih tehničnih oziroma specializiranih italijansko-slovenskih in slovensko-italijanskih slovarjev.

Med iztočnicami najdemo tudi zemljepisna imena, ki se nanašajo na Italijo (npr. *Roma*, *Mi-*

lano, *Tevere*) in na druga zemljepisna območja (npr. *Monaco*, *Samo*, *Stiria*, *Stoccolma*, *Tamigi*). Prav omenjanje italianiziranih oblik tujih zemljepisnih imen je posebej dobrodošlo, saj gre za izraze, na katere bo uporabnik v realnih besedilih najbrž prej ali slej naletel glede na to, da se italijanščina v primerjavi z nekaterimi drugimi "velikimi" jeziki razmeroma močno nagiba k domačenju zemljepisnih imen. V korpusu teh imen najdemo tudi nekaj takih, ki se nanašajo na območje ob slovensko-italijanski meji (npr. *Grado*, *Monfalcone*, *Monte Nevoso*, *Caporetto*, *San Pietro del Carso*). Ker sta si tu italijanska in slovenska kultura najbližji in ker vsaj del potencialnih uporabnikov slovarja prihaja v stik z italijanščino predvsem na tem območju, je odločitev, da se v slovarju upošteva tudi ta realnost, več kot smiselna. Morda bi veljalo v prihodnjih izdajah seznam takšnih imen še razširiti.

Uporabno vrednost slovarja krepi to, da so v njem poleg zemljepisnih imen obdelana še nekatera druga, na primer mitološka (npr. *Eolo*, *Giove*, *Pegaso*), biblična (npr. *Giobbe*, *Matusalemme*, *Noč*), zgodovinska (npr. *Annibale*, *Aristotele*, *Cicerone*), literarna (npr. *Amleto*, *Arlecchino*, *don Chisciotte*) in osebna imena (*Giacomo*, *Margherita*, *Sigismondo*). Nekaj je tudi imen, ki označujejo realije iz italijanske politike oziroma kulture (npr. *Quirinale*).

Posebna odlika dela je bogastvo obdelanega frazeološkega gradiva. Znotraj posameznih gesel so evidentirane stalne besedne zveze različnih zgradbenih tipov in različnih vrednosti, denotativnih in konotativnih, in njihove slovenske ustreznice. Posebna pozornost je v slovarju namenjena citatnim besedam in pregovorom. Gesla, ki imajo za iztočnice citatne besede – podobno kot nekaterim drugim izhodišnim leksemom tudi tem pogosto sledi italijanska sopomenska različica –, so označena z zasenčenim tiskom, pregovori, ki so sicer obravnavani znotraj ustreznih gesel, pa so v okvirjih.

Slovarju, kakršen je Šlenčev, je dejansko težko kaj očitati. Kot rečeno, gre za sodobno, zanesljivo in do uporabnika prijazno leksikografsko delo, ki z več kot navadno nazornostjo in preglednostjo omogoča hitro iskanje rešitev v zelo raznolikih komunikacijskih položajih. Zato naj se opažanja, zapisana v nadaljevanju, razumejo predvsem kot sugestije za nadaljnje povečevanje kakovosti slovarja in ne kot kritika te izdaje.

Glede na to, da je slovar uporabljen ne le za dekodiranje, temveč tudi za enkodiranje italijanskih besedil, bi bilo posebej s stališča slovenskega govorca smiselno, če bi bilo predvsem pri glagolih, samostalnikih in pridevniki večkrat nakazano, kakšna je njihova vezljivost s predlogi. Podobno bi se lahko pri glagolskih iztočnicah označilo, s katerim pomožnim glagolom se dani glagol veže, pri čemer bi bila takšna označba lahko kratična, na primer (A) za "avere" in (E) za "essere". Ponekod bi se v gesla lahko dodal še kakšen drug podatek slovnične narave, posebno kadar imamo opraviti z izjemami oziroma oddaljitvami od pričakovane rabe; tako bi bilo na primer pri geslu *Aia* ("Haag") lahko takole nakazano, da se to zemljepisno ime vedno rabi s členom: *Aia, L'*.

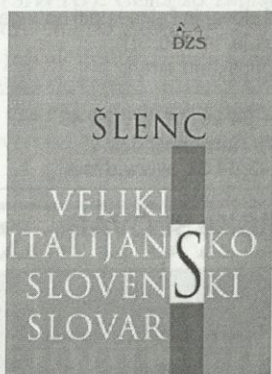
Morda bi veljalo v posebnih geslih, ki bi grafično izstopala, obdelati nekatere predpone in pripone, podobno kot je mogoče opaziti v nekaterih drugih sodobnih slovarjih, na primer v Garzantijevem enojezičnem italijanskem slovarju. Tako bi imel uporabnik poleg slovničnih podatkov na voljo tudi nekaj osnovnih informacij iz italijanskega besedotvorja.

Izgovarjavo citatnih besed in tujk, ki je v standardnem jeziku pogosto močno poitalijančena, bi morda tudi smiselno nakazati, in sicer v

obliki preproste fonetične transkripcije neposredno za iztočnico.

Spričo tega, da mnogi Slovenci vzpostavljajo stik z italijanskim svetom in z italijanščino pretežno ali izključno na razmeroma ozkem območju severovzhodne Italije, to je v mestih Trst, Gorica, Videm in njihovi okolici, bi veljalo razmisliti še o tem, da se bolj upoštevajo nekateri lokalizmi, ki se pojavljajo v nekaterih narečnih in lokalnih različicah italijanskega jezika (npr. *gubana*, *osmiza* itd.).

Dobrodošla bi bila tudi nekoliko močnejša kontekstualizacija, in sicer v tem smislu, da bi se zgledi funkcioniranja posameznih leksemov navajali z več sobesedila. Tako bi bilo uporabniku omogočeno, da v slovarju najde ne samo informacije o pomenu, temveč tudi o dejanski rabi posameznih leksemov. Takšna dopolnila bi mu pomagala ne le pri dekodiranju italijanskih besedil, temveč bi ga vsaj nekoliko usmerjala tudi pri morebitni lastni jezikovni produkciji v italijanščini. Vzemimo na primer geslo *pienamente*, pri katerem je kot slovenska ustreznica naveden prislov "popolnoma". Uporabna vrednost tega gesla bi se znatno povečala, če bi bil v njem dodan zgled, ki bi ponazarjal dejansko rabo italijanskega leksema, na primer *sono pienamente d'accordo con Lei*, "z vami se popolnoma strinjam". Podobno bi bilo mogoče pri nekatere

Sergij Šlenc

VELIKI ITALIJANSKO-SLOVENSKI SLOVAR

Najobsežnejši slovar za to jezikovno kombinacijo!

- 70 000 gesel
- 1 300 strani
- 18 990 SIT
- 17 x 24 cm, trda vezava

VELIKI ITALIJANSKO-SLOVENSKI SLOVAR na plošči CD-ROM

- 17 700 SIT

Naročila:

DZS, Založništvo in trgovina, d. d., Mali trg 6
Izobraževalno založništvo, Mestni trg 26, 1538 Ljubljana
ali

Tel.: 01/ 241 04 20, 01/425 20 40, e-pošta: info.narocila@dzs.si, Faks: 01/ 242 84 31; www.dzs.si

rih geslih, v katerih se že zdaj navaja kontekst rabe, namesto šibkeje kontekstualiziranih oblik, kot so recimo nedoločniki, navesti rabe z osebnimi glagolskimi oblikami. Tako bi bilo na primer pri sintagmi **durare fatica a credere** (pod **durare B1**) ali namesto nje morda smiselno zapisati **duro fatica a crederlo**, "to težko verjamem" ali kaj podobnega. Dejstvo je, da se vprašanje kontekstualizacije postavlja kot poseben problem ne le pri tem slovarju, ampak je eno najtežjih in najaktualnejših vprašanj sodobnega eno- in dvojezičnega slovaropisja nasploh, posebno kadar gre za splošne slovarje. Težava je v tem, kako uporabniku prikazati ne le pomen danega leksema, temveč tudi rabo, saj je ta skoraj praviloma – tudi ko gre za razmeroma nepro-

blematične lekseme – zapletena, večplastna in niansirana. Brez ustrezne kontekstualizacije ostaja pomen leksema nujno bolj ali manj abstrakten in približen. Vse kaže, da je problem najbrž nerešljiv na ravni slovarjev in da temeljito spoznavanje dejanske rabe leksemov omogoča šele kombinacija slovarskih priročnikov in besedilnih zbirk, kakršne ponujajo korpusi.

Našteta opažanja in sugestije so seveda precej obrobne narave in vrednosti Šlenčevega slovar Upajmo, da bomo to delo dolgo in uspešno uporabljali in da gre za prvega in hkrati zadnjega med italijansko-slovenskimi slovarji te vrste in takšnega obsega, ki je nastal kot projekt enega samega avtorja.

PRENOVLJENI IZDAJI · novi nemški pravopis · dodana nova gesla

VELIKI NEMŠKO-SLOVENSKI SLOVAR

- 123 000 gesel
- 1386 strani
- 18 990 SIT

Za kupce prejšnjega Velikega nemško-slovenskega slovarja ali Velikega slovensko-nemškega slovarja: **AKCIJA STARO ZA NOVO!**

V primeru, da imate stari Veliki nemško-slovenski ali Veliki slovensko-nemški slovar in želite kupiti novega, vam priznamo **popust** v višini **4 000 SIT**, kar pomeni, da boste zanj odšteli le **14 990 SIT**. Kot dokazilo pošljite na naš naslov ščitni ovitek starega slovarja ali prvo potiskano stran.

Naročila:

DZS, Založništvo in trgovina, d. d., Mali trg 6
Izobraževalno založništvo, Mestni trg 26, 1538 Ljubljana

Tel.: 01/ 241 04 20, 01/425 20 40

e-pošta: info.narocila@dzs.si

Faks: 01/ 242 84 31; www.dzs.si

VELIKI SLOVENSKO-NEMŠKI SLOVAR

- 100 000 gesel
- 1650 strani, 18 x 24 cm
- 18 990 SIT

Informacije, ki jih vsebujejo gesla v slovarju:

- spregatvene in sklanjatvene oblike
- gesla z več pomeni so razčlenjena po skupinah pomenov
- sinonimi, ki olajšajo iskanje pravega nemškega izraza
- pogoste besedne zveze
- fraze, idiomi in pregovori so v geslih izpostavljeni